

การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศแบบพัฒนาการ ในการนิเทศการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาครู

Application of Contemplative Education and Developmental Supervision in Supervision Process Professional Experience Training of Teacher Students

วิริยา วิริยารัมมะ

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

wiri.wiriya06@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์การนำเสนอ 2 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการนิเทศแบบพัฒนาการ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศแบบพัฒนาการ ในการนิเทศการปฏิบัติการสอนนักศึกษาครู มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

การนิเทศแบบพัฒนาการเป็นการนิเทศที่คำนึงถึงหลักพัฒนาการของมนุษย์เป็นหลักสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ และการพัฒนาดังกล่าวนั้นควรพัฒนามาจากความเข้าใจอย่างถ่องแท้จากภายใน ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอันเป็น กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาความคิด จิตใจและอารมณ์ภายในของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ การนิเทศโดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จึงเป็นการนิเทศที่ทำให้ผู้รับการนิเทศหรือนักศึกษาครูได้ไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งถึงกิจกรรมการสอน ผ่านกระบวนการนิเทศแบบพัฒนาการที่ตอบสนองความแตกต่างของนักศึกษาครูแต่ละคน และมุ่งสนับสนุนให้นักศึกษาครูได้เข้าใจตนเองและสะท้อนปัญหาและทักษะอย่างตรงไปตรงมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: จิตตปัญญาศึกษา การนิเทศแบบพัฒนาการ

Abstract

This academic article has two presentation objectives: 1) to create a better understanding of contemplative education and developmental supervision 2) propose guidelines for application of contemplative education and developmental supervision in supervision process professional experience training of teacher students. Details of the summary article are as follows

Developmental supervision is the supervision that takes into account the human development principle as the main principle, the belief that humans can develop themselves and such development should be developed from insights. Which is related to contemplative education is a philosophy of higher education that infuses learning with the experience of awareness, insight and compassion for oneself and others through the erudite academic practices of meditation. Application of contemplative education and developmental supervision is a supervision that gives the supervisor or the teacher students to ponder deeply about the teaching activities through the development of supervisory processes that respond to the differences of each teacher students and aims to encourage teacher students to understand themselves and reflect problems and perspectives honestly causing profound fundamental changes.

Keywords: contemplative education, developmental supervision

1. บทนำ

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หรือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในหลักสูตรการผลิตบัณฑิตครูให้มีคุณภาพ ดังที่ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (2561: 3) ได้ระบุจุดมุ่งหมายของกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ไว้ดังนี้ 1) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติควบคู่กับการเรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและเทคนิควิธีต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา จนเกิดความเข้าใจและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเพราะได้เรียนรู้จากการกระทำ 2) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติทั้งในส่วนของรายวิชากลุ่มวิชาชีพครูและในส่วนของปฏิบัติการปฏิบัติงานในหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาโดยตรงอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดความคุ้นเคย 3) เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่เสริมสร้างให้เกิดความรักและความศรัทธาในวิชาชีพ รวมทั้งกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะของความเป็นครูซึ่งจะได้ยึดเป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไปในอนาคต 4) เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาตนเองจากการฝึกปฏิบัติทั้งในสถานการณ์จริงและในสถานการณ์จำลองกับหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้บัณฑิตจนเกิดความมั่นใจในตนเองว่าจะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการประสานสัมพันธ์ในการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาและเหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ครูเป็นอย่างดี ทั้งนี้ นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครู 6 ด้าน คือ การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานบริการของโรงเรียนและงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย โดยนักศึกษาจะต้องฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ภายใต้การนิเทศร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมและโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยฝึกปฏิบัติการสอน

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมนั้น ได้กำหนดให้มีอาจารย์นิเทศก์ทั่วไปและอาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาเอกเป็นผู้นิเทศนักศึกษา โดยอาจารย์นิเทศก์ทั่วไป ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและนักศึกษา นิเทศการปฏิบัติงานของนักศึกษาทุกด้านที่นอกเหนือจากงานสอน ส่วนอาจารย์นิเทศก์ประจำสาขาวิชาเอก ทำหน้าที่นิเทศการสอนวิชาเอก ตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และติดตามการทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบสื่อการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสอน ดังนั้น การนิเทศ จึงเป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของนักศึกษา เพราะ “การนิเทศการสอนที่เหมาะสมกับปัญหาและเป้าหมายจะสามารถช่วยส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ของครูได้เป็นอย่างดี” (วชิรา เครือคำอ้าย, 2552: 4) ดังนั้น การนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักศึกษาได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในการสอน ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

อาจารย์นิเทศก์สามารถเลือกใช้วิธีการนิเทศต่าง ๆ ได้แก่ การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ การนิเทศแบบมนุษยสัมพันธ์ การนิเทศที่เน้นทรัพยากรมนุษย์ การนิเทศแบบมนุษยนิยม การนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ ฯลฯ ซึ่งหลักคิดของการนิเทศวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นได้มีการนำมาบูรณาการกับการนิเทศแบบพัฒนาการจนอาจกล่าวได้ว่า การนิเทศแบบพัฒนาการเป็นวิธีการนิเทศที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันมากที่สุดแบบหนึ่ง (วชิรา เล่าเรียนดี, 2556: 119) เนื่องจากเป็นการนิเทศที่คำนึงถึงศักยภาพ และหลักพัฒนาการตามธรรมชาติของมนุษย์ ตลอดจนความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ และการพัฒนาดังกล่าวนั้นควรพัฒนามาจากความเข้าใจอย่างถ่องแท้จากภายใน ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดจิตตปัญญา ที่เป็น “กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาความคิด จิตใจและอารมณ์ภายในของตนเองอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเอง รู้คุณค่าสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ” (ปราณี อ่อนศรี, 2560: 7) ดังนั้นการนิเทศแบบพัฒนาการโดยประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา จึงเป็นการนิเทศที่ทำให้ผู้รับการนิเทศหรือนักศึกษาได้ไตร่ตรองอย่างลึกซึ้งถึงกิจกรรมการสอน ผ่านกระบวนการนิเทศแบบพัฒนาการที่ตอบสนองความแตกต่างของนักศึกษาแต่ละคน และมุ่งสนับสนุนให้นักศึกษาได้เข้าใจตนเอง เกิดการตระหนักรู้ที่สมบูรณ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง สามารถสะท้อนปัญหาและทักษะอย่างตรงไปตรงมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง

บทความเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศแบบพัฒนาการในการนิเทศการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาครู มีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการคือ 1) เพื่อเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการนิเทศแบบพัฒนาการ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศแบบพัฒนาการ ในการนิเทศการปฏิบัติการสอนของนักศึกษาครู

2. แนวคิดเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา

จิตตปัญญาศึกษา (contemplative education) เป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนามนุษย์จากภายในสู่ภายนอก ดังที่ สุมน อมรวิวัฒน์ (2551: 10) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เน้นการพัฒนาภายในอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสรรพสิ่งโดยปราศจากอคติ เกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับ ปุณณา ภูมราภรณ์ (2557: 13) ที่กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการพัฒนาให้รู้เท่าทันจิตของตนเอง ผ่านกิจกรรมที่เน้นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบสบายและมีการเอาใจใส่ทุกขณะจิต เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรงแบบฝังรากลึกที่สุดถึงระดับโครงสร้างของความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมและบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างภาคความรู้ ภาควิชาชีพและภาคจิตวิญญาณมาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล เกิดการตระหนักรู้ที่สมบูรณ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องจนมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจที่เปิดกว้าง ปราศจากอคติ ทั้งนี้ การนำกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาไปใช้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลในความแตกต่าง คือ สร้างความสมดุลของปัญญา 3 ฐาน ได้แก่ ฐานกาย ฐานใจและ ฐานจิต ที่สัมพันธ์กับหลักโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาความสอดคล้องและความสมเหตุสมผลตามความเป็นจริง ภายใต้ความสัมพันธ์แบบเป็นกัลยาณมิตร

ปรัชญาพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาศึกษา คือ 1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ คือ เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีความจริง ความดี และความงามในตนเอง การจัดกระบวนการเรียนรู้จึงไม่ใช่การ “สอน” แต่เป็นการสร้างเงื่อนไขให้ศักยภาพภายในที่มีอยู่แล้วสามารถพัฒนาขึ้น เพื่อให้เกิดการเติบโตจากภายใน และ 2) กระบวนทัศน์องค์รวม คือ ทศนะที่มองเห็นว่า ธรรมชาติ สรรพสิ่ง คือ การเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกัน ทำให้การปฏิบัติต่อสรรพสิ่งไม่แยกส่วนจากชีวิต ด้วยทศนะที่มองเห็นว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่งและสรรพสิ่งเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ ไม่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่งเน้นความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างการเปลี่ยนแปลงตนเองและการเปลี่ยนแปลงโลก (ประเวศ วะสี, 2554: 16)

หลักการพื้นฐานของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็น “หลักจิตตปัญญา 7” หรือ “7 C’s” ดังนี้ 1) หลักการพิจารณาอย่างใคร่ครวญ (contemplation) คือ การเข้าสู่สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้แล้วสามารถนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่าใคร่ครวญทั้งด้านพุทธิปัญญา ด้านระหว่างบุคคลและด้านภายในบุคคล หลักการนี้เป็นหัวใจของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาที่ผู้จัดกระบวนการจะต้องออกแบบกระบวนการที่สร้างเงื่อนไขและกระตุ้นให้ผู้ร่วมกระบวนการเกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเอง ความสัมพันธ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สัมผัส โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตใจที่สงบผ่อนคลาย มีสมาธิและมีเมตตาตระหนักรู้ 2) หลักความรักความเมตตา (compassion) คือ การสร้างบรรยากาศของความรัก ความเมตตา ความไว้วางใจ ความเข้าใจและการยอมรับ รวมทั้งเกื้อหนุนซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ เน้นความไว้วางใจ การเปิดกว้าง ความรู้สึกปลอดภัย ความจริงใจ และการเห็นอกเห็นใจ 3) หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (connectedness) คือ การบูรณาการเรียนรู้ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมเชื่อมโยงชีวิตและสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติอย่างแท้จริง 4) หลักการเผชิญความจริง (confrontating reality) คือ การเปิดโอกาส การสร้างเงื่อนไขให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการได้เผชิญความจริง 2 ด้าน ด้านแรกคือความจริงในตนเอง เป็นการส่งเสริมให้สัมผัสกับตัวตนของตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ส่วนด้านที่สองคือ การเผชิญกับสภาพความ

เป็นจริงที่แตกต่างไปจากกรอบความเคยชินของตน 5) หลักความต่อเนื่อง (continuity) คือ ความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานมักเกิดขึ้นจากประสบการณ์สะสมที่ช่วยสร้างเงื่อนไขภายในให้พร้อมที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน 6) หลักความมุ่งมั่น (commitment) ความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการนำสิ่งที่ได้รับรู้เข้าสู่ใจของตนเอง และนำเอากระบวนการที่ได้รับกลับไปใช้ในชีวิตเพื่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองอย่างต่อเนื่อง 7) หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกัน ที่เกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมทั้งการจัดการกระบวนการที่ก่อให้เกิดการมีเวลาใคร่ครวญและการใช้เวลาอยู่ร่วมกับผู้อื่น

จะเห็นได้ว่า แนวคิดจิตปัญญาศึกษา เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง เรียนรู้และเข้าใจปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ จากแก่นแท้ ถือเป็นกระบวนการชีวิตและการเรียนรู้เข้าด้วยกัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศแบบพัฒนาการ

การนิเทศแบบพัฒนาการ (developmental supervision) คือ การนิเทศที่คำนึงถึงหลักพัฒนาการของมนุษย์เป็นหลักสำคัญ คำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์ ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้

การนิเทศแบบพัฒนาการนั้น กลิ๊กแมนและคณะ (Glickman and others, 1985: 135-171 อ้างถึงใน วัชราน เล่าเรียนดี, 2556: 125-132) ได้กำหนดวิธีการนิเทศไว้ 4 แนวทาง คือ 1) วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะควบคุม (directive control approach) 2) วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล (directive informational approach) 3) วิธีให้การนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) 4) วิธีการนิเทศแบบไม่ชี้แนะ (non-directive approach) ซึ่งมีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

1) **วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะควบคุม (directive control approach)** เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต่ำมาก มีความรู้ น้อย มีประสบการณ์ในการสอนน้อย มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามที่ผู้นิเทศแนะนำ และควรใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องเร่งด่วน ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 1.1) การนำเสนอ (presenting) 1.2) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 1.3) การฟัง (listening) 1.4) การแก้ปัญหา (problem solving) 1.5) การชี้แนะแนะนำวิธีปฏิบัติ (directing) 1.6) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 1.7) การกำหนดมาตรฐาน (standardizing) 1.8) การกระตุ้นเสริมแรง (reinforcing)

ในการนิเทศแบบชี้แนะควบคุมนั้น ผู้นิเทศต้องมีคุณลักษณะสำคัญคือ ต้องมีความเป็นผู้นำ มีความรอบรู้และมีประสบการณ์มาก สามารถวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากการนิเทศแนวทางนี้ ผู้นิเทศเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือพฤติกรรมของครู

2) **วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล (directive informational approach)** เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานค่อนข้างต่ำ มีแนวทางการนิเทศคล้ายกันกับการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม เพียงแต่ไม่ชี้แนะวิธีการปฏิบัติโดยตรงแต่ให้ข้อมูลและวิธีการหลายวิธีเพื่อให้ครูได้เลือกปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 2.1) การนำเสนอ (presenting) 2.2) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 2.3) การฟัง (listening) 2.4) การแก้ปัญหา (problem solving) 2.5) การชี้แนะแนะนำวิธีปฏิบัติ (directing) 2.6) การฟัง (listening) 2.7) การแนะนำ (directing) 2.8) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 2.9) การกำหนดมาตรฐาน (standardizing) 2.10) การเสริมแรง (reinforcing)

ในการนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูลนั้น ผู้นิเทศต้องมีคุณลักษณะสำคัญคือ เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีประสบการณ์มาก โดยเน้นการสื่อสารในการให้ข้อมูลที่ปราศจากความคิดเห็นของผู้นิเทศ และผู้นิเทศต้องพยายามส่งเสริมครูให้พิจารณาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ ตลอดจนคัดเลือกวิธีการปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหา โดยเน้นให้ครูได้ตัดสินใจด้วยตนเองมากขึ้น

3) วิธีให้การนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางแต่ยังไม่กล้าตัดสินใจเอง ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 3.1) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 3.2) การฟัง (listening) 3.3) การตอบสนอง (reflecting) 3.4) การนำเสนอ (presenting) 3.5) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 3.6) การแก้ปัญหา (problem solving) 3.7) การกระตุ้นส่งเสริม (encouraging) 3.8) การเจรจาตกลงร่วมกันเพื่อหาข้อยุติ (negotiating) 3.9) การกำหนดมาตรฐาน (standardizing) 3.10) การตอบสนอง (reflecting)

ในการนิเทศแบบร่วมมือนี้ ผู้นิเทศต้องมีคุณลักษณะสำคัญคือ เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีประสบการณ์มาก ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เนื่องจากการนิเทศแนวทางนี้ ผู้นิเทศและครูจะมีบทบาทเท่า ๆ กันในการให้ข้อเสนอ โดยผู้นิเทศและครูจะให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน จากนั้นจึงร่วมกันตัดสินใจในวิธีการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา

4) วิธีให้การนิเทศแบบไม่ชี้นำ (nondirective approach) เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้ 4.1) การฟัง (listening) 4.2) การตอบสนอง (reflecting) 4.3) การสร้างความเข้าใจตรงกัน (clarifying) 4.4) การกระตุ้นส่งเสริม (encouraging) 4.5) การตอบสนอง (reflecting) 4.6) การแก้ปัญหา (problem solving) 4.7) การแก้ปัญหา (problem solving) 4.8) การนำเสนอ (presenting) 4.9) การกำหนดมาตรฐาน (standardizing) 4.10) การตอบสนอง (reflecting)

ในการนิเทศแบบไม่ชี้นำนี้ ผู้นิเทศต้องมีคุณลักษณะสำคัญคือ เป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีประสบการณ์มาก เน้นการบทบาทการเป็นผู้แนะนำและสนับสนุนครูในเรื่องต่าง ๆ ที่ครูร้องขอเท่านั้น และให้ครูเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง

แนวทางการนิเทศทั้ง 4 รูปแบบ เป็นแนวทางที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้รับการนิเทศเป็นหลัก โดยผู้นิเทศต้องปรับบทบาทของตนให้สัมพันธ์กับการนิเทศแต่ละแนวทาง ดังนั้นผู้นิเทศควรพิจารณาศักยภาพและความสามารถของผู้รับการนิเทศอย่างถ่วงถ่วงจึงจะทำให้แนวทางดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ

4. แนวทางการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศแบบพัฒนาการ

การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษามาประยุกต์ใช้นั้น ในขั้นเริ่มต้นอาจารย์นิเทศควรเรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของนักศึกษาครูแต่ละคน จากนั้นเลือกใช้รูปแบบการนิเทศที่เหมาะสม สร้างบรรยากาศในการนิเทศให้เกิดความเป็นกัลยาณมิตร และใช้การสื่อสารแบบสุนทรียสนทนาเพื่อให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดอย่างใคร่ครวญ และที่สำคัญขั้นตอนการนิเทศไม่ควรกระทำอย่างเร่งรีบจริง แต่ควรปรับเวลากการนิเทศแต่ละขั้นตอนให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งจะช่วยให้การนิเทศบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

การนิเทศแบบพัฒนาการ แบ่งออกเป็น 4 แนวทาง คือ 1) วิธีให้การนิเทศแบบชี้นำควบคุม (directive control approach) 2) วิธีให้การนิเทศแบบชี้นำให้ข้อมูล (directive informational approach) 3) วิธีให้การนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) 4) วิธีการนิเทศแบบไม่ชี้นำ (non-directive approach) ซึ่งมีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

2.1) วิธีให้การนิเทศแบบชี้นำควบคุม (directive control approach) ที่ผสมหลักการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต่ำมาก มีความรู้น้อย มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของอาจารย์นิเทศก์ ซึ่งมีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
1. การนำเสนอ	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก์สนทนากับนักศึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรโดยเริ่มจากการกล่าวถึงจัดกิจกรรมการสอนของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนการสอนและตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง จากนั้นอ.นิเทศก์จึงกล่าวถึงปัญหาที่นักศึกษาต้องแก้ไขที่ละประเด็นตามลำดับอย่างละเอียด

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
2. การสร้างความ เข้าใจให้ตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: นักศึกษาพูดแสดงความคิดเห็นว่าคิดอย่างไรกับปัญหาที่อ.นิเทศกล่าวมาข้างต้น โดยพยายามให้นักศึกษาพูดไปตามประเด็นที่กำหนด โดยอ.นิเทศก็อาจซักถามเพิ่มเติมหลังจากนักศึกษาพูดจบแต่ละประเด็น
3. การฟัง	การพิจารณาด้วยใจ อย่างใคร่ครวญ	: เมื่อนักศึกษาพูด อ.นิเทศก็ต้องตั้งใจฟังและพยายามและรวบรวมข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นของนักศึกษา และแน่ใจว่านักศึกษายอมรับว่ามีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหานั้น
4. การแก้ปัญหา	การพิจารณาด้วยใจ อย่างใคร่ครวญ	: หลังจากรวบรวมข้อมูลได้แล้ว อ.นิเทศก็ต้องพยายามคิดพิจารณาแนวทางที่เป็นไปได้ในการช่วยนักศึกษาแก้ปัญหานั้น โดยคิดหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดก่อนจะเสนอแก่นักศึกษา
5. การชี้แนะแนว วิธีปฏิบัติ	ความรักความเมตตา	: อ.นิเทศก็แนะนำวิธีการแก้ปัญหาที่ละเอียดละประเด็น โดยอธิบายอย่างละเอียด และตั้งความคาดหวังต่อการนำไปปฏิบัติของนักศึกษา ว่านักศึกษาควรทำอะไร เพื่อให้ได้ผลอย่างไร
6. การสร้างความ เข้าใจให้ตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก็ซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ได้แนะนำไปตลอดจนความคาดหวังจากการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษาและเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน
7. การกำหนด มาตรฐาน	ความต่อเนื่อง ชุมชนแห่งการเรียนรู้	: อ.นิเทศก็กำหนดมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติ กำหนดวันและเวลาในการติดตามช่วยเหลือ : อ.นิเทศก็สร้างชุมชนการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ หรือเฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางการให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มนักศึกษาครู อ.พี่เลี้ยง และอ.นิเทศ
8. การกระตุ้น เสริมแรง	ความมุ่งมั่น	: อ.นิเทศก็สนทนาเพื่อให้กำลังใจ ทบทวนแผนการปฏิบัติ และความคาดหวังความสำเร็จของการแก้ปัญหานี้

2.2) วิธีให้การนิเทศแบบชี้แนะให้ข้อมูล (directive infoemational approach) ผสานหลักการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานค่อนข้างต่ำ มีแนวทางการนิเทศคล้ายกับกับการนิเทศแบบชี้แนะควบคุม เพียงแต่ไม่ชี้แนะวิธีการปฏิบัติโดยตรงแต่ให้ข้อมูลและวิธีการหลายวิธีเพื่อให้ นักศึกษาครูได้เลือกปฏิบัติ โดยอาจารย์นิเทศก็ต้องพยายามส่งเสริมส่งเสริมให้ตัดสินใจมากขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
1. การนำเสนอ	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก็สนทนากับนักศึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรโดยเริ่มจากการกล่าวถึงจัดกิจกรรมการสอนของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนการสอนและตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง จากนั้นอ.นิเทศก็จึงกล่าวถึงปัญหาที่นักศึกษาต้องแก้ไขทีละประเด็นตามลำดับอย่างละเอียด
2. การสร้างความเข้าใจ ให้ตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: นักศึกษาพูดแสดงความคิดเห็นว่าคิดอย่างไรกับปัญหาที่อ.นิเทศกล่าวมาข้างต้น โดยพยายามให้นักศึกษาพูดไปตามประเด็นที่กำหนด โดยอ.นิเทศก็อาจซักถามเพิ่มเติมหลังจากนักศึกษาพูดจบแต่ละประเด็น
3. การฟัง	การพิจารณาด้วยใจ อย่างใคร่ครวญ	: เมื่อนักศึกษาพูด อ.นิเทศก็ต้องตั้งใจฟังและพยายามและรวบรวมข้อมูล เพื่อทำความเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นของนักศึกษา และแน่ใจว่านักศึกษายอมรับว่ามีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหานั้น
4. การแก้ปัญหา	หลักการพิจารณาด้วย ใจอย่างใคร่ครวญ	: หลังจากรวบรวมข้อมูลได้แล้ว อ.นิเทศก็ต้องพยายามคิดพิจารณาแนวทางที่เป็นไปได้ อย่างหลากหลายแนวทางเพื่อเตรียมให้ข้อมูลแก่นักศึกษา
5. การชี้แนะแนว วิธีปฏิบัติ	ความรักความเมตตา	: อ.นิเทศก็แนะนำทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้เลือก แนวทางการแก้ปัญหา

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
		: หลังจากนักศึกษาเลือกวิธีการที่เหมาะสมแล้ว ให้ อ.นิเทศก่แนะนำวิธีการปฏิบัติโดยอธิบายอย่างละเอียด
6. การฟัง	การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	: อ.นิเทศก่ซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับแนวทางที่นักศึกษาเลือกพร้อมให้อธิบายเหตุผล จากนั้น อ.นิเทศก่จึงให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางที่เลือก
7. การแนะนำ	ความรักความเมตตา	: อ.นิเทศก่พูดแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางที่นักศึกษาต้องปฏิบัติ
8. การสร้างความเข้าใจตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก่ซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติที่ได้แนะนำไปตลอดจนความคาดหวังจากการปฏิบัติเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักศึกษาและเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน
9. การกำหนดมาตรฐาน	ความต่อเนื่อง ชุมชนแห่งการเรียนรู้	: อ.นิเทศก่ช่วยนักศึกษากำหนดมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติ กำหนดวันและเวลาในการติดตามช่วยเหลือโดยไม่สร้างความกดดันหรืออึดอัด แต่ควรทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึก ว่า อ.นิเทศก่จะเป็นผู้ช่วยเหลือและติดตามเมื่อการปฏิบัตินั้นเกิดปัญหา : อ.นิเทศก่สร้างชุมชนการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ หรือเฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางการให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มนักศึกษาครู อ.พี่เลี้ยง และอ.นิเทศก่
10. การเสริมแรง	ความมุ่งมั่น	: อ.นิเทศก่สนทนากับนักศึกษาให้กำลังใจ กระตุ้นให้นักศึกษาทบทวนแผนการปฏิบัติ และตั้งความคาดหวังความสำเร็จของการแก้ปัญหา

2.3) วิธีให้การนิเทศแบบร่วมมือ (collaborative approach) ผลงานหลักการตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา
เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางแต่ยังไม่กล้าตัดสินใจเอง โดยอาจารย์นิเทศก่และนักศึกษาครูจะให้ข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันและร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา มีขั้นตอนปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
1. การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก่สนทนากับนักศึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรโดยเริ่มจากการสอบถามถึงจัดกิจกรรมการสอนของนักศึกษา ว่านักศึกษาพบปัญหาอะไรบ้าง เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนการสอนและตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง
2. การฟัง	การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	: เมื่อนักศึกษาพูด อ.นิเทศก่ต้องตั้งใจฟังและพยายามและรวบรวมข้อมูล เพื่อเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นของนักศึกษา และแน่ใจว่านักศึกษายอมรับว่ามีความจำเป็นต้องแก้ไขปัญหานั้น
3. การตอบสนอง	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก่ตอบสนองต่อข้อมูลหรือปัญหาที่นักศึกษานำเสนอ โดยทบทวนให้นักศึกษาได้เห็นมุมมองปัญหาที่ตนเองเสนอและเห็นปัญหาในมุมมองอื่น ๆ ที่ อ.นิเทศก่มองเห็น
4. การนำเสนอ	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก่นำเสนอมุมมองและความคิดเห็นของตนเองและ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลหรืออุปสรรคที่เกิดจากปัญหาดังกล่าว
5. การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก่พยายามทำให้นักศึกษาเข้าใจความคิดเห็นของอ.นิเทศก่ให้ชัดเจนมากขึ้นเพื่อให้มีแนวคิดการแก้ปัญหาไปในทิศทางเดียวกัน
6. การแก้ปัญหา	การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ	: อ.นิเทศก่และนักศึกษาร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะและทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหา ก่อนจะร่วมกันสรุปวิธีการแก้ปัญหา
7. การกระตุ้นส่งเสริม	ความมุ่งมั่น	: เป็นการกระตุ้นส่งเสริมและยอมรับข้อขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้น เมื่อมีข้อขัดแย้ง อ.นิเทศก่ต้องยอมรับข้อขัดแย้งและหาทางประนีประนอมกับนักศึกษาเพื่อหาข้อยุติ เพราะความขัดแย้งอาจนำมาซึ่งวิธีแก้ปัญหาที่ดีและเหมาะสมได้
8. การเจรจาตกลงเพื่อหาข้อยุติ	ความรักความเมตตา	: อ.นิเทศก่พูดคุยกับนักศึกษาเพื่อหาข้อตกลงในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อให้ อ.นิเทศก่และนักศึกษาเห็นชอบร่วมกันในแนวทางที่เลือกมาใช้แก้ปัญหา

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
9. การกำหนดมาตรฐาน	ความต่อเนื่อง ชุมชนแห่งการเรียนรู้	: อ.นิเทศก์และนักศึกษาครูร่วมกันกำหนดมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติ กำหนดวันและเวลาในการติดตามช่วยเหลือโดยไม่สร้างความกดดันหรืออึดอัด : อ.นิเทศก์สร้างชุมชนการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ หรือเฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางการให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มนักศึกษาครู อ.พี่เลี้ยง และอ.นิเทศก์
10. การตอบสนอง	ความมุ่งมั่น	: อ.นิเทศก์และนักศึกษาครูร่วมกันพิจารณาไตร่ตรองเพื่อสรุปแนวทางทั้งหมด ทั้งนี้อาจให้นักศึกษาทบทวนแผนการปฏิบัติอีกครั้ง ตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นสุดท้าย โดยอ.นิเทศก์ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพิ่มเติม

2.4) วิธีให้การนิเทศแบบไม่ชี้หน้า (nondirective approach) ผสานหลักการตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา เป็นการนิเทศที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษาครูที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง โดยอาจารย์นิเทศก์เป็นเพียงผู้สนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ ที่นักศึกษาครูร้องขอเท่านั้น และให้นักศึกษาครูเป็นผู้ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
1. การฟัง	การพิจารณาด้วยใจ อย่างใคร่ครวญ	: อ.นิเทศก์สนทนากับนักศึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรโดยเริ่มจากการสอบถามถึงจัดกิจกรรมการสอนของนักศึกษา ว่านักศึกษาพบปัญหาอะไรบ้าง เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนการสอนและตรวจสอบความรู้สึกของตนเอง : เมื่อนักศึกษาพูด อ.นิเทศก์ต้องตั้งใจฟังและพยายามและรวบรวมข้อมูล เพื่อเข้าใจมุมมองและความคิดเห็นของนักศึกษา และแน่ใจว่านักศึกษาตระหนักถึงปัญหาและเห็นความจำเป็นในการแก้ไขปัญหานั้น
2. การตอบสนอง	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก์พูดข้อมูลของนักศึกษา โดยปราศจากความเห็นของอ.นิเทศก์ และควรพูดด้วยการแสดงความสนใจและใส่ใจ
3. การสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก์พยายามทำความเข้าใจปัญหาที่นักศึกษาพูดให้ละเอียดชัดเจนและตรงกัน ทั้งนี้ อ.นิเทศก์ อาจให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้นักศึกษาสามารถมองปัญหาได้รอบด้าน
4. การกระตุ้นส่งเสริม	ความรักความเมตตา	: อ.นิเทศก์แสดงออกอย่างสนใจและพยายามพูดแสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้วยคำพูดเสริมกำลังใจเพื่อช่วยให้นักศึกษาตัดสินใจด้วยความมั่นใจ
5. การตอบสนอง	ความรักความเมตตา	: อ.นิเทศก์มีการตอบสนองต่อการพูดของนักศึกษา พร้อมกับทบทวนความเข้าใจของตนเองเพื่อตรวจสอบความเข้าใจที่ตรงกัน
6. การแก้ปัญหา	การพิจารณาด้วยใจ อย่างใคร่ครวญ	: อ.นิเทศก์พยายามพูดกระตุ้นให้นักศึกษาพิจารณาแนวทางปฏิบัติหรือแนวทางในการแก้ปัญหาอื่น ๆ โดยให้นักศึกษาคิดหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง และอ.นิเทศก์ ควรกระตุ้นให้คิดทางเลือกให้หลากหลายเพื่อเปรียบเทียบและหาวิธีที่เหมาะสมที่สุด
7. การแก้ปัญหา	การพิจารณาด้วยใจ อย่างใคร่ครวญ	: อ.นิเทศก์กระตุ้นให้นักศึกษาอธิบายถึงผลที่เกิดขึ้นหากนำวิธีการนั้นไปใช้ รวมทั้งให้อธิบายผลที่จะเกิดขึ้นจากวิธีอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือก เพื่อให้นักศึกษาคิดเปรียบเทียบ
8. การนำเสนอ	การเผชิญความเป็นจริง	: อ.นิเทศก์ให้นักศึกษานำเสนอปัญหาและแนวทางที่เลือกอีกครั้ง โดยอ.นิเทศก์พยายามกระตุ้นให้นักศึกษาตื่นตัวและตั้งใจที่จะปฏิบัติตามแนวทางที่เลือก
9. การกำหนดมาตรฐาน	ความต่อเนื่อง ชุมชนแห่งการเรียนรู้	: อ.นิเทศก์ให้นักศึกษากำหนดมาตรฐานที่จะใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติ กำหนดวันและเวลาในการปฏิบัติงาน : อ.นิเทศก์สร้างชุมชนการเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ หรือเฟซบุ๊กเพื่อเป็นช่องทางการให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มนักศึกษาครู อ.พี่เลี้ยง และอ.นิเทศก์
10. การตอบสนอง	ความมุ่งมั่น	: อ.นิเทศก์และนักศึกษาครูร่วมกันพิจารณาไตร่ตรองเพื่อสรุปแนวทางทั้งหมด ทั้งนี้อาจให้

ขั้นตอนการนิเทศ	หลักการตามแนวคิด จิตตปัญญาศึกษา	บทบาทของอาจารย์นิเทศและนักศึกษาครู โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศ
		นักศึกษาทบทวนแผนการปฏิบัติอีกครั้ง ตั้งแต่ขั้นแรกถึงขั้นสุดท้าย โดยอ.นิเทศก็ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพิ่มเติม

5. บทสรุป

การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา หรือการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นขั้นตอนสำคัญในหลักสูตรการผลิตบัณฑิตครูให้มีคุณภาพ ในกระบวนการผลิตมีองค์ประกอบย่อยหลายประการ หนึ่งในนั้นคือ การนิเทศ การนิเทศที่มีประสิทธิภาพมีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของนักศึกษาครู เพราะการนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้นักศึกษาครูได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในการสอน ตลอดจนการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นล้วนส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และด้วยความรู้ความสามารถในการสอนที่แตกต่างกันของนักศึกษาครู ทำให้อาจารย์นิเทศก็ต้องใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายผสมกับรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมเพื่อให้การนิเทศแต่ละครั้งบรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การประยุกต์ใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับการนิเทศแบบพัฒนาการ ซึ่งเป็นการนิเทศที่คำนึงถึงหลักพัฒนาการและศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยมุ่งพัฒนามนุษย์จากภายในสู่ภายนอก จึงเป็นการนิเทศที่สนับสนุนให้นักศึกษาครูได้เข้าใจตนเอง เกิดการตระหนักรู้ที่สมบูรณ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง สามารถสะท้อนปัญหาและทัศนคติอย่างตรงไปตรงมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดการพัฒนาการสอนตนเองอย่างยั่งยืน

6. เอกสารอ้างอิง

- บุญญา ภูมราภรณ์. (2557). การพัฒนาตัวแบบเสริมสร้างภาวะผู้นำของหัวหน้าพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน การประยุกต์ฐานคิดจิตตปัญญาศึกษาในสายการบินบริการเต็มรูปแบบ. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ วะสี. (2554). ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม :ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปราณี อ่อนสี. (2557). จิตตปัญญาศึกษา การศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ในศตวรรษที่ 21. วารสารพยาบาลทหารบก, 15 (1), 7-11.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2552). การพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. (2561). คู่มือการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา. นครปฐม: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2551). ชุดโครงการเพิ่มขีดความสามารถของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์สู่การเป็นสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. (อัดสำเนา)